

לכבוד משפחת בעלוז

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

בפרק י"ז מופיעה בקשתו של דוד לבנות את בית המקדש, בקשה זו מופיעה במספר מקומות בתנ"ך והסירוב לבקשה מנומק באופן שונה כל מקום ומקום. בפרקים י"ח-י"ט מסופרים סיפורי קרבותיו השונים של דוד. לכל הפרקים מקבילות בשמואל, הקרובות מאוד לנוסח בדברי הימים, ההבדל המרכזי בין דברי הימים לשמואל בפרקים אלו נעוץ בבחירה אלו מהסיפורים לספר שוב ואלו להשמיט.

פרק י"ז

1.

השוו את פרק י"ז בדברי הימים למקבילה אליו בשמואל ב פרק ז'. סמנו את ההבדלים המהותיים בעיניכם (בכרך על דברי הימים של סדרת הפירוש **עולם התנ"ך** תוכלו למצוא את כל ההבדלים בטבלה בעמ' 195,199). שימו לב במיוחד להבדלים בין פסוקים א-ב בפרקנו לבין פסוקים א-ג בשמואל ב פרק ז'; וגם להבדלים בין פסוקים יב-יד בפרקנו לבין פסוקים יג-טו בשמואל ב פרק ז'.

2.

בקשת דוד לבנות את בית המקדש וסירובו של הקב"ה:

א | בנוסף לסירוב המופיע בפרקינו, ארבע פעמים מזכיר הכתוב מדוע אין דוד רשאי לבנות את בית המקדש. עיינו: שמ"ב ז', ו-ז; מל"א ה', יז; דה"א כ"ב, ז-ח, דה"א כ"ח, ג. השוו בין המקורות השונים, מהו הנימוק המרכזי בכל אחד מהמקומות?

ב | עיינו בפירוש הרד"ק לדה"א כ"ב, כיצד הוא מסביר את דברי דוד? כיצד מיישב הרד"ק בין התשובות השונות? **רד"ק דה"א פרק כ"ב, ה:** דם לרוב שפכת - זה לא מצאנו שאמר לו השם, אבל דוד אמר כן בלבו כי מפני זה מנעהו השם לבנות הבית, או נתן הנביא אמר לו כן. ואעפ"י שלא נכתב בספר שמואל נמצא כמוהו רבים כמו "ותאמרו נשלחה אנשים", ובאמרו "דמים לרוב שפכת ארצה" כי דם נקיים היה בדמים אשר שפך כמו דם אוריה וזה לפני, גם בדמי הכהנים [נב] היה הוא הסבה כמו שאמר הסיבותי בכל נפש בית אבי, גם בדמי הגוים

דברי הימים יז-יט

אשר שפך אותם שלא היו בני מלחמתו אפשר שהיו בהם אנשים טובים וחסידים אעפ"י כן לא נענש עליהם כי כוונתו לכלות הרשעים שלא יפרצו בישראל ולהציל עצמו כשהיה בארץ פלשתים לא יחיה איש ואשה, אבל כיון שנזדמן לו שפיכות דמים לרוב מנעו מלבנות בית המקדש שהוא לשלום ולכפרת עון ולעטרת תפלה, כמו שמנעו להניף ברזל במזבח ובבית המקדש לפי שהברזל עושים ממנו כלי הריגה לא יעשו ממנו כלי שלום ברוב.

3.

עיינו בפרקים י"ח-י"ט והשוו לשמואל ב' פרקים ה'י'.

א | שימו לב להערה שמוסיף בעל דברי הימים בפרק י"ח פס' ח, ידיעה זו חסרה בנוסח המקביל בשמואל. מה לדעתכם משמעותה של תוספת זו? תוספת זו משתלבת במגמה האופיינית למחבר דברי הימים, המבקש להזכיר את חשיבותו של מקדש ירושלים בכל הזדמנות הנקרית בדרכו. האם תוכלו לזהות הופעות נוספות של מגמה זו גם בפרקים הקודמים?

ב | עינו בשמ"ב ט' איזה סיפור מושמט מדברי הימים? מה לדעתכם הסיבה?

ג | השוו את מספרי ההרוגים המופיעים בפרק י"ח, וב"ט, יח למקבילות בהתאמה בשמ"ב ה'ד, וב- י'ח. כיצד ניתן לגשר על ההבדל במספרים?

העזרו ברד"ק על הפסוקים: וילכד דוד ממנו אלף רכב ושבעת אלפים פרשים - ובספר שמואל אלף ושבע מאות פרשים ידמה כי לא מנה שם אלא השרים הגדולים אשר במחנה הדרעזו, ובזה הספר מנה כל הפרשים וכן לא זכר שם מנין הרכב והנה זכר אותם, וכן זכר שם הרגלים מה שלא זכר הנה.

ד | השוו את המתואר בפרק י"ח, יב למקבילה בשמ"ב ה'ג, ולתהילים ס'א-ב. כיצד לדעתכם ניתן להסביר את הפער? עיינו **רד"ק י"ח, יב:** ואבשי בן צרויה וגו' - יש לשאול כי בספר תהלים זכר אותם בשם יואב ואומר שנים עשר אלף, והנה זכר אותם בשם אבישי ואמר שמנה עשר אלף וכן בספר שמואל י"ח אלף, ובשני הספרים אומר אדום ובספר שמואל אמר ארם, ונראה כי מלחמות אדום היתה כשהיתה מלחמות ארם כי כן כתוב בתהילים בהצותו את ארם נהרים ואת ארם צובה ומארם ומאדום היו אלה שמנה עשר אלף, ואמר במקום אחר אדום ור"ל ואשר עמיהם והם ארם ובאמרו הנה כי אבישי י"ח אלף ובתהלים אמר יואב ואמר י"ב אלף, אבישי עשה המלחמה תחילה והכה בהם ששת אלפים ואחר כך יואב והכה בהם י"ב אלף, וזהו שאמר בתהלים וישב יואב כלומר אחרי אבישי זכר הנה המלחמה כולה בשם אבישי מפני שהוא היה תחילת המלחמה, ובספר שמואל זכר המלחמה בשם דוד שהוא העיקר.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

2

מתן מתן
מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננערט
The Sadie Rennett Women's Institute for Torah Studies

הרחבה: התמודדותו של דוד עם הגזירה שלא לבנות את בית המקדש

בחמישה מקומות בתנ"ך מוזכר הסירוב האלוקי לרצונו של דוד לבנות את המקדש. בנאום נתן בשמ"ב ז' ובמקבילה בדה"א י"ז אין הסבר לפסילתו האישית של דוד. בנאום משתקפת השאלה הנצחית האם ראוי לו לקב"ה, שהשמים ושמי השמים לא יכללוהו, לשבת בבית ארזים. בסופו של דבר מבטיח הנביא לדוד שהקב"ה יבנה לו בית ויקים לו שושלת שתמשך לעולם, ובנו יבנה את המקדש.

מניעת הבניה מדוד בגלל מעשיו מוזכרת במפורש ובהרחבה בדה"א כ"ב, ח. דוד אומר לשלמה בנו "וַיְהִי עָלַי דְבַר ה' לֵאמֹר דָּם לָרֶב שָׁפַכְתָּ וּגְמֻלָּמוֹת גְּדוּלוֹת עָשִׂיתָ לֹא תִבְנֶה בַּיִת לַשְׁמַיִם כִּי דָמִים רַבִּים שָׁפַכְתָּ אֶרְצָה לְפָנָי". מתי אמר הקב"ה דברים אלו לדוד? מדוע סיבה זו אינה מוזכרת בנאומו של נתן? הרד"ק מפרש את דברי דוד כמסקנתו האישית של דוד: "דם לרוב שפכת - זה לא מצאנו שאמר לו השם אבל דוד אמר כן בלבו כי מפני זה מנעהו השם לבנות הבית" כלומר מניעת הבניה בגלל שפיכות הדמים היא פרשנותו של דוד לסירוב האלוקי. דוד מפשפש במעשיו ותוהה מדוע מנע ממנו הקב"ה לבנות את הבית וזו מסקנתו, הרד"ק גם מדייק בביטוי "דמים לרוב שפכת" ומפרש שמדובר בדם חפים מפשע "ובאמרו 'דמים לרוב שפכת ארצה' כי דם נקיים היה בדמים אשר שפך ..".

כיצד מתמודד דוד עם הסירוב? מה עושה אדם, מלך, מנהיג, שמשאת נפשו נמנעת ממנו? דוד, איש התשובה והתיקון מלמד אותנו גם בפרק זה שיעור מאלף. אמנם הבניה עצמה נחסמת בפניו אולם בסוף דברי הימים א' מתוארות הכנות מפורטות ומדוקדקות שמשאירות לשלמה רק את הבניה עצמה, דוד מכין לו את הכל: חמרי גלם ובעלי מלאכה (כ"ב) הכנת סדרי העבודה על ידי חלוקה של משמרות הלוויה והכהונה (כ"ג-כ"ו), איסוף כסף זהב ואוצרות (כ"ט). שיא ההכנות מתואר בפרק כ"ח בו מציג דוד את התכניות המוכנות בפני הקהל ומעניק אותן לשלמה בנו באמרו "רְאֵה עֲתָה כִּי ה' פָּחַר בְּךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְמִקְדָּשׁ חֲזַק וְעֲשֵׂה"

המדרש בדברים רבה פרשה ב משווה בין שני המנהיגים הגדולים של עם ישראל, משה ודוד ומדגיש את דרך התמודדותם עם סירובו של הקב"ה למלא את משאלתם: "היה דוד אומר לעצמו וכי מפני שאמר לי הקב"ה אתה לא תבנה לי הבית אני יושב? מה עשה זירז את עצמו והתקין כל צרכיו עד שלא מת מנין שנאמר (שם א כב) "והנה בעניי הכינותי לבית אלהי". וכן משה אע"פ שאמר לו הקב"ה "כי לא תעבור את הירדן הזה" אמר משה אני עובר מן העולם ואיני מפריש להם ערי מקלט? מיד "אז יבדיל משה".

כמו משה בשעתו עומד דוד מנגד ומבין שלא יוכל להגשים את ייעודו הגדול. דוד ומשה מקבלים את הגזירה האלוקית מחד, ומאיזך פועלים עד לרגע האחרון להתקרבות לאשר נמנע מהם. וכך בזיכרונו של עם ישראל חרט דוד כ'אביו' של המקדש למרות שלא זכה לבנותו.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555